

Guia de contractació pública ambiental

Ajuntament
de Barcelona

Guia de contractació pública ambiental

Ajuntament
de Barcelona

Edita

**Ajuntament
de Barcelona**

Gerència d'Ecologia Urbana
Direcció d'Estratègia i Cultura de la Sostenibilitat
Programa Ajuntament + Sostenible

Edició i impressió: Direcció d'Imatge i Serveis Editorials
Imatge i Serveis Editorials

© de l'edició: Ajuntament de Barcelona

Dipòsit legal: B.12.640-2017

Imprès en paper reciclat 100%

Les emissions de CO₂ associades a la publicació
d'aquest document s'han compensat a través del projecte
Clean CO₂ al Brasil.

barcelona.cat/ajsostenible
barcelona.cat/contractaciopublica

1. Introducció	5
Antecedents	
Marc legal	
Concepte de contractació pública ambiental	
Continguts i estructura de la <i>Guia de contractació pública ambiental</i>	
Aplicació de la <i>Guia de contractació pública ambiental</i>	
2. Criteris ambientals en contractes contemplats en instruccions d'ambientalització	15
2.1 Criteris inclosos en les instruccions d'ambientalització	
- Alimentació	
- Electricitat	
- Elements de comunicació	
- Equips informàtics	
- Fusta	
- Mobiliari d'oficina	
- Projectes d'obres	
- Esdeveniments	
- Paper	
- Neteja i recollida selectiva de residus d'edificis	
- Productes tèxtils	
- Vehicles	
2.2 Seguiment del compliment de les instruccions	
3. Criteris ambientals en altres contractacions municipals	32
3.1 Anàlisi de necessitats	
3.2 Definició del tipus i objecte de contracte	
3.3 Clàusules de solvència ambiental	
3.4 Especificacions tècniques i criteris de valoració	
3.5 Condicions d'execució	
3.6 Seguiment i avaluació del contracte	
Annex 1.	54
Llista d'àrees i departaments implicats en la redacció de les instruccions tècniques	
Annex 2.	56
Instruccions derivades del Decret de contractació responsable	

1. INTRODUCCIÓ

Antecedents

L'Ajuntament de Barcelona, en el marc del Compromís Ciutadà per la Sostenibilitat 2012-2022, treballa fermament per introduir criteris de sostenibilitat en la seva activitat i gestió. En aquest sentit, ha desenvolupat el programa "Ajuntament + Sostenible" (programa A+S), un programa que inclou les iniciatives de millora ambiental de l'organització municipal.

L'ambientalització del conjunt de la contractació municipal és un dels principals objectius d'aquest programa. Aquest àmbit de treball s'ha anat consolidant des del 2001 amb successives mesures de govern, decrets municipals i altres regulacions que han reforçat la inclusió de criteris ambientals en la contractació d'obres, productes i serveis.

Així mateix, l'Ajuntament de Barcelona és membre fundador de la campanya "Procura+" d'ICLEI (Local Governments for Sustainability) i participa activament en xarxes regionals com la Xarxa de Ciutats i Pobles Cap a la Sostenibilitat (Diputació de Barcelona), Eurociutats o la Xarxa Catalana per la Compra Pública Ètica.

Es poden trobar referències a les tasques dutes a terme en l'àmbit de la contractació responsable en documents oficials, com una cita explícita a la primera guia de la Comissió Europea Compres ecològiques, editada l'any 2005 per explicar les directives de contractació pública del 2004. En la tercera edició d'aquesta guia, publicada l'any 2016, s'inclou com a bona pràctica el desplegament del Decret d'Alcaldia sobre contractació pública responsable amb criteris socials i ambientals del 2013, el desenvolupament de les instruccions tècniques per a l'aplicació de criteris de sostenibilitat i el sistema de seguiment de la contractació de l'Ajuntament de Barcelona.¹

La dimensió i l'estructura de l'Ajuntament de Barcelona fa que la coordinació, el seguiment i l'expansió de l'estratègia a tota l'organització sigui un dels principals reptes del programa "Ajuntament + Sostenible".

1. http://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/handbook_2016_es.pdf

Marc legal

Aquesta guia de contractació pública ambiental parteix de la normativa vigent, especialment les directives 23/2014 de concessions i 24/2014 de contractació pública, pendents de transposició, i el Reial decret legislatiu 3/2011, de 14 de novembre, que va aprovar el text refós de la Llei de contractes del sector públic.

La Directiva 24/2014 estableix un marc general per a la incorporació dels aspectes ambientals i especifica que “davant les grans diferències existents entre els diferents sectors i mercats, no seria apropiat imposar a la contractació uns requisits de caràcter general i obligatori” i encara afegeix que “sembla oportú que sigui la legislació sectorial específica la que fixi objectius obligatoris en funció de les polítiques i les condicions particulars imperants en el sector que es tracti”.

En l'àmbit municipal destaquen les instruccions tècniques per a l'aplicació de criteris de sostenibilitat (2015), que es desenvolupen per donar resposta i compliment a la Mesura de govern de contractació pública responsable amb criteris socials i ambientals (2013)² i que proposen criteris ambientals específics que cal aplicar en la compra i la contractació dels grups de productes i serveis definits com a prioritaris:³

- Serveis d'alimentació
- Subministrament d'electricitat
- Elements de comunicació
- Equips informàtics
- Fusta
- Mobiliari d'oficina
- Projectes d'obres
- Esdeveniments
- Paper
- Neteja i recollida selectiva de residus d'edificis
- Productes tèxtils
- Vehicles

El 28 d'abril de 2015, es va signar el Decret d'Alcaldia que aprova aquestes instruccions, d'aplicació general per a tots els òrgans de contractació municipal.

L'Ajuntament de Barcelona vol que el procés de redacció de les guies de contractació pública social i ambiental culmini en l'aprovació d'un nou decret municipal de contractació pública amb responsabilitat social i ambiental que substituirà el vigent Decret d'Alcaldia, de 20 de novembre de 2013, consolidarà les instruccions vigents i modificarà o derogarà les normes que corresponguin per adequar-les a aquests objectius.

Concepte de contractació pública ambiental

La comunicació de la Comissió Europea "Contractació pública per un medi ambient millor" defineix la contractació pública ambiental (verda o ecològica) com "un procés pel qual les autoritats públiques tracten d'adquirir béns, serveis i obres amb un impacte ambiental reduït durant el seu cicle de vida, en comparació amb el d'altres béns, serveis i obres amb la mateixa funció primària que s'adquiririen en el seu lloc".⁴

- La introducció de criteris ambientals en la contractació pública és un dels instruments clau per:
- Impulsar processos de millora contínua per 'augmentar l'eficiència en el consum de recursos naturals i econòmics.
- Reduir l'impacte ambiental associat a l'activitat municipal.
- Impulsar una millor oferta de productes i serveis que facin un ús més eficient de recursos.
- Potenciar la innovació i la gestió ambiental de les empreses.
- Liderar el canvi i predicar amb l'exemple.

2. http://www.ajsosteniblebcn.cat/mesura-govern-contractacio-responsable-2013_16872.pdf

3. La prioritització dels àmbits d'actuació s'ha portat a terme d'acord amb els productes i els serveis identificats per la Comissió Europea com a prioritaris per desplegar la compra pública verda (COM/2008/400)

4. COM (2008) 400, pàgina 4

El rol de la compra pública ambiental en les polítiques europees

Europa 2020, l'estratègia de la Unió Europea per a un creixement més intel·ligent, sostenible i integrador, inclou set "iniciatives emblemàtiques" en àrees prioritàries, incloent-hi la innovació, la política industrial i l'ús eficient de recursos. La iniciativa "Una Europa que utilitza eficaçment els recursos" introdueix una sèrie de mesures i propostes per:

- Avançar cap a una economia baixa en carboni (a través de polítiques energètiques).
- Desacoblar el creixement econòmic respecte de l'ús dels recursos materials (a través de polítiques de producció i consum).
- Promoure una economia circular⁵ (a través de polítiques de prevenció de residus i recuperació i reutilització de materials).

La iniciativa esmenta la necessitat de fomentar un ús més ampli de la contractació pública ambiental. Tot i que la contractació pública ambiental és un instrument polític voluntari, ha adquirit un rol estratègic en els esforços de la Unió Europea per esdevenir una economia més eficient quant als recursos.

La reforma de les directives de contractació pública converteix la contractació pública en un instrument d'estratègia política. En concret, la nova Directiva 2014/24/UE fomenta l'accés de les pimes a la compra pública i facilita el desplegament de polítiques ambientals, polítiques d'integració social i polítiques d'innovació.

Tal com especifica la Directiva 2014/24/UE en el preàmbul, l'adquisició de productes, obres i serveis innovadors (incloent-hi la innovació ecològica i la innovació social) té un paper clau en la millora de l'eficiència i la qualitat dels serveis públics, i contribueix a obtenir una millor relació qualitat-preu en les inversions públiques:

"La identificació de la proposta més avantatjosa des del punt de vista econòmic no significa necessàriament triar únicament l'oferta més barata. Significa trobar una solució que satisfaci els requisits que hagi identificat, inclosos els ambientals, de la forma més rendible. La millor relació qualitat-preu no solament mesura el cost dels productes i serveis, sinó que també té en compte factors com la

qualitat, l'eficiència, l'eficàcia i la idoneïtat per a la fi perseguida. La protecció del medi ambient pot ser un d'aquests factors i, per tant, pot considerar-se en peus d'igualtat amb uns altres a l'hora d'adjudicar el contracte".⁶

I, en aquest sentit, la Directiva 2014/24/UE incorpora els costos de tot el cicle de vida en l'avaluació de les ofertes (art. 67 i 68) o l'exigència que les característiques ambientals, socials o d'una altra naturalesa de béns, obres o serveis estiguin certificades amb una etiqueta específica (art. 43).

El Pla d'acció d'economia circular de la Unió Europea, aprovat el 2 de desembre del 2001,⁷ reconeix el paper estratègic de la contractació pública ambiental i estableix una sèrie d'accions clau per promoure-la:

- Reforçar la integració de requisits d'economia circular en els criteris de compra verda, com la durabilitat o la reparabilitat.
- Fomentar la contractació pública ambiental en general i en particular en relació amb els productes i els contractes pertinents per a l'economia circular.
- Donar exemple en les mateixes adquisicions de la Comissió Europea i en els fons de finançament de la Unió Europea.

Adicionalment, des de fa deu anys, la Comissió Europea desenvolupa criteris ambientals per a grups de béns, serveis i obres considerats prioritaris per a la incorporació de la variable ambiental en la contractació pública.⁸ El programa "Ajuntament + Sostenible" parteix d'aquests criteris en el desenvolupament de les instruccions d'ambientalització i en les propostes d'ambientalització de plecs específics.

5. L'economia circular promou un ús més eficient de recursos naturals en totes les fases d'un producte: des del disseny, la fabricació i l'ús i fins a la gestió de residus. L'economia circular inclou estratègies com l'ecodisseny, l'augment de la durabilitat dels productes i estratègies de prevenció de residus, de reutilització i de reparabilitat, entre d'altres. Més informació: http://ec.europa.eu/environment/circular-economy/index_en.htm

6. http://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/handbook_2016_es.pdf

7. COM (2015) 614 final

8. http://ec.europa.eu/environment/gpp/eu_gpp_criteria_en.htm

Continguts i estructura de la *Guia de contractació pública ambiental*

Aquesta guia ambiental presenta de forma sintètica els elements clau que cal considerar en el procés d'introducció de criteris ambientals en la redacció de plecs d'adquisició o d'aprovisionament de béns, serveis i obres de l'Ajuntament de Barcelona.

Els criteris ambientals són criteris tècnics i, com a tals, han d'estar formulats de manera concreta en cada cas d'acord amb l'objecte contractual. Per aquesta raó la guia no pot definir unes clàusules tipus, la formulació de les quals es pugui incorporar de forma automàtica als contractes. D'altra banda, pràcticament qualsevol contractació pot ser objecte d'ambientalització. L'univers d'objectes contractuals és, per tant, inabastable i cal predefinir criteris tècnics adients.

Per la mateixa raó, i tal com ja s'ha assenyalat, s'han anat desenvolupant documents específics (instruccions tècniques) per a objectes contractuals concrets que recullen de forma específica i detalla da els criteris que cal considerar. El que sí que fa aquest document és un pas endavant per guiar l'ambientalització d'aquells contractes que fins ara no disposen d'una instrucció de referència.

Així, la guia s'estructura en dos grans blocs:

- **Criteris ambientals en contractes previstos en instruccions d'ambientalització:** Presenta les instruccions en vigor, fa un resum dels criteris recollits a cadascuna i recull breument uns exemples de la seva aplicació.
- **Criteris ambientals en altres contractacions municipals:** Dona pautes per a la introducció de criteris ambientals en les diferents fases de la contractació (anàlisi de les necessitats; definició del contracte, de les especificacions tècniques i dels criteris d'adjudicació, execució, seguiment i avaluació del contracte), esmenta els conceptes clau que cal tenir en compte en cada fase i recull breument referències de contractes de l'Ajuntament en què ja s'han incorporat.

El contingut d'aquesta guia s'ha compartit amb entitats representatives de la Comissió Permanent del Consell Ciutadà per la Sostenibilitat.

Aplicació de la *Guia de contractació pública ambiental*

Aquesta guia s'aplica als contractes públics que subscriuguin l'Ajuntament de Barcelona i les entitats que configuren el grup municipal, amb les adequacions corresponents en funció del règim jurídic de contractació i l'àmbit d'actuació i competencial respectius.

Les diferents mesures que es recullen en aquesta guia i en les instruccions tècniques per a l'aplicació de criteris de sostenibilitat s'inclouran als plecs de clàusules administratives particulars o als plecs de prescripcions tècniques, segons el tipus contractual.

Els principis d'igualtat de tracte i de concurrència

La contractació pública sostenible no pot perjudicar la concurrència de les empreses en les licitacions ni la igualtat de tracte. Cap de les mesures que s'incorporen en aquesta guia representen una desigualtat de tracte de les empreses licitadores o candidates en els procediments de contractació pública promoguts per l'Ajuntament de Barcelona i el conjunt d'entitats amb participació majoritària municipal que componen el seu grup municipal. Tanmateix, sí que pretenen promoure una acció positiva a favor de les empreses que demostrin una consciència ambiental i unes bones pràctiques perquè aquests valors s'incorporin en l'execució del mateix contracte públic i augmenti l'eficiència social, ambiental, econòmica i innovadora de la inversió feta en la compra pública municipal.

Preparació dels expedients de contractació

En la preparació de cada contracte municipal s'han d'estudiar les mesures ambientals d'aplicació en funció de les característiques de l'objecte contractual. Per a aquells contractes l'objecte dels quals s'ajusta a alguna de les instruccions tècniques per a l'aplicació de criteris de sostenibilitat, l'òrgan de contractació ha de vetllar perquè, tant ell com els serveis tècnics corresponents, hi donin compliment. Per a la resta de contractes, aquesta guia dona pautes orientatives d'actuació per facilitar-ne l'ambientalització. En aquest sentit,

aquesta guia no s'ha de considerar com unes clàusules generals d'aplicació en tots els contractes. Així mateix, és possible que un òrgan de contractació pugui incorporar una consideració ambiental no recollida en aquesta guia i que resulti d'especial interès en funció de l'objecte contractual.

L'aplicació de les mesures ambientals ha de ser coherent i sistemàtica. El mercat ha de tenir seguretat jurídica i confiança en el comportament de l'Administració. En aquest sentit, contractes amb prestacions i característiques similars han de tenir uns requeriments ambientals similars. Els contractes de tracte successiu, que es lliciten regularment perquè constitueixen necessitats administratives o públiques fixes, han de mantenir les prescripcions socials i ambientals sense canvis injustificats.

En el supòsit extraordinari que no sigui possible incorporar cap mesura de caràcter ambiental, la unitat promotora del contracte ha d'elaborar un informe justificatiu que aclareixi aquesta decisió, que restarà a l'expedient de contractació, tal com ja es preveu també en cadascuna de les instruccions tècniques vigents.

Resten exclosos d'aplicació d'aquestes guies els contractes derivats d'acords marc adjudicats per altres administracions públiques i les pròrrogues dels contractes que s'hagin adjudicat abans de l'entrada en vigor de les guies, si bé les parts contractants podran, voluntàriament i de mutu acord, incorporar mesures determinades sempre que no impliquin modificar les obligacions essencials concertades en el contracte.

La Comissió de Contractació Pública Socialment Responsable és l'encarregada de supervisar que es compleixen les mesures ambientals, de resoldre els dubtes i d'aportar assessorament i criteris d'actuació, tot d'acord amb les previsions del Decret d'Alcaldia, de 23 de març de 2016, de constitució de la comissió esmentada. Singularment, departaments municipals i altres entitats representades en la comissió poden donar assessorament específic, com ara l'Agència d'Energia de Barcelona, Barcelona Cicle de l'Aigua SA (BCASA), etcètera.

Sobre l'oferta econòmicament més avantatjosa i els costos de cicle de vida

Mentre que la Directiva 2014/24/UE fa un pas endavant per avançar en la incorporació dels costos de cicle de vida (CCV), els passos posteriors des de la seva aprovació mostren que encara hi ha un gran camí per recórrer fins que això no es pugui fer de manera normalitzada i sistemàtica. S'està treballant en aquest sentit i l'Ajuntament de Barcelona participa en el desenvolupament de les iniciatives en marxa en el context europeu i hi està atent.

Les dificultats associades als càlculs dels CCV, però, no impedeixen que s'incorpori d'una manera més àmplia la perspectiva de cicle de vida en les licitacions. Tant aquesta guia com les diferents instruccions tècniques proposen criteris ambientals relacionats amb l'ecodisseny, la durabilitat, l'etiquetatge energètic, les etiquetes ecològiques, els costos en la fase d'ús, etcètera, que permeten valorar aspectes ambientals a l'hora de determinar l'oferta econòmicament més avantatjosa i així anar més enllà de l'adjudicació exclusiva per preu.

La implantació de la contractació pública social i ambiental és un procés

Aquesta guia no és un codi de contractació pública. No estableix regulacions ni mesures generals referides als procediments de contractació pública.

Aquesta guia es complementarà amb altres documents orientadors específics, com ara en matèria de salut laboral i prevenció de riscos, de contractació social, etcètera.

Les consideracions de caràcter social en la contractació pública municipal s'impulsen en el marc de les guies de contractació pública social i no són objecte d'aquesta guia. En aquest sentit, però, en el procés seguit pels temes ambientals que han conduït a la redacció de les diferents instruccions tècniques, es té en compte la sensibilitat social i s'han incorporat determinats aspectes que se superposen amb qüestions de la Guia de contractació pública social, com el cas d'aliments de comerç just o productes tèxtils amb determinades garanties d'origen.

La regulació de les mesures ambientals que contenen les diferents instruccions tècniques han estat el resultat d'un procés intern amb una àmplia participació de serveis tècnics de diverses gerències i organismes municipals. Aquest és un procés que cal seguir per al desenvolupament de noves instruccions, si escau, així com per al seguiment de la seva aplicació, comprovant-ne els encerts i detectant-ne els defectes o les inadequacions i revisant-ne, si escau, la formulació o redacció per adaptar-les a les noves circumstàncies.

Ara, amb aquesta Guia de contractació ambiental, l'Ajuntament de Barcelona vol comptar i debatre també amb els agents socials, els sectors empresarials, les associacions i les entitats ciutadanes, a través d'alguns membres del Consell Ciutadà per la Sostenibilitat.

2. CRITERIS AMBIENTALS EN CONTRACTES CONTEMPLATS EN INSTRUCCIONS D'AMBIENTALITZACIÓ:

D'acord amb el Decret d'Alcaldia sobre contractació pública responsable amb criteris socials i ambientals (2013) i seguint les línies i prioritats marcades per la Comissió Europea, l'Ajuntament de Barcelona va establir de forma no exhaustiva els grups de productes i serveis prioritaris per a l'ambientalització:

- Serveis d'alimentació
- Subministrament d'electricitat
- Elements de comunicació
- Equips informàtics
- Fusta
- Mobiliari d'oficina
- Projectes d'obres
- Esdeveniments
- Paper
- Neteja i recollida selectiva de residus d'edificis
- Productes tèxtils
- Vehicles

Procés de definició dels continguts

Durant l'any 2014 es va dur a terme un procés participatiu intern per definir els criteris ambientals específics, així com la forma d'incloure'ls en la contractació municipal. En els grups de treball específics per a cadascuna de les instruccions van participar en total més de 200 agents municipals de departaments i àrees diferents, identificats com a principals contractants per a cadascun dels productes i serveis.

Aquest procés s'ha liderat des del programa "Ajuntament + Sostenible", que ha treballat de manera conjunta i coordinada amb els diferents agents municipals identificats com a principals contractants per a cadascun dels productes i serveis, així com amb les àrees, els departaments i les empreses municipals implicats (vegeu l'annex 1).

El resultat d'aquest procés va portar a la definició de les instruccions tècniques per a l'aplicació de criteris de sostenibilitat, aprovades per Decret d'Alcaldia l'abril del 2015.

Repercussió i objectius

Es tracta d'una iniciativa pionera en l'àmbit nacional i internacional que consolida el compromís de l'Ajuntament per afavorir l'acció social i el respecte pel medi ambient a través de la seva contractació. Així mateix, a través d'aquestes instruccions es pretén definir uns estàndards mínims de compliment i dotar d'homogeneïtat la contractació municipal.

Aplicació de les instruccions d'ambientalització

Les instruccions són d'aplicació general i determinen els criteris ambientals comuns que cal introduir, de manera homogènia, a tot l'Ajuntament, en la compra i la contractació d'aquests productes i serveis:

- **A qui s'apliquen?**

A l'Ajuntament de Barcelona i a les entitats dependents que tenen la condició de poder adjudicador i per als contractes que tenen per objecte els productes, els serveis i les obres inclosos a l'abast de cada instrucció.

- **Hi ha excepcions?**

Els òrgans de contractació o els serveis responsables dels contractes podran aplicar excepcions quan considerin que les característiques del contracte no resulten adequades per incorporar totes o algunes de les clàusules ambientals establertes en les instruccions.

En aquests casos, hauran de justificar-ho degudament a l'expedient de contractació segons el que especifica cada instrucció.

- **Quin és l'abast i els criteris que cal aplicar?**

A cada instrucció es defineixen les tipologies dels productes i serveis als quals s'apliquen les instruccions (abast), les línies generals que estableix la instrucció (prioritats) i els aspectes ambientals que cal incloure en la contractació (criteris ambientals).

- **Se'n fa un seguiment?**

La persona responsable del contracte supervisa el compliment i l'execució de les clàusules ambientals establertes als plecs i ha de remetre la informació detallada de la instrucció al programa "Ajuntament + Sostenible", responsable de seguir el compliment de les instruccions (vegeu també l'apartat 2.2 sobre el seguiment).

Instruccions aprovades⁹

- Instrucció tècnica per a l'aplicació de criteris de sostenibilitat en els serveis d'alimentació (2015)
- Instrucció tècnica per a l'aplicació de criteris de sostenibilitat en el subministrament d'electricitat (2015)
- Instrucció tècnica per a l'aplicació de criteris de sostenibilitat en els elements de comunicació (2015)
- Instrucció tècnica per a l'aplicació de criteris de sostenibilitat en els equips informàtics (2015)
- Instrucció tècnica per a l'aplicació de criteris de sostenibilitat en la fusta (2015)
- Instrucció tècnica per a l'aplicació de criteris de sostenibilitat en el mobiliari d'oficina (2015)
- Instrucció tècnica per a l'aplicació de criteris de sostenibilitat en projectes d'obres (2015)
- Instrucció tècnica per a l'aplicació de criteris de sostenibilitat en esdeveniments (2015)
- Instrucció tècnica per a l'aplicació de criteris de sostenibilitat en el paper (2015)
- Instrucció tècnica per a l'aplicació de criteris de sostenibilitat en la neteja i la recollida selectiva de residus d'edificis (2015)
- Instrucció tècnica per a l'aplicació de criteris de sostenibilitat en els productes tèxtils (2015)
- Instrucció tècnica per a l'aplicació de criteris de sostenibilitat en els vehicles (2015)

9. http://www.ajsosteniblebcn.cat/ca/ambientalització-de-contractes_3929

2.1 Criteris inclosos en les instruccions d'ambientalització

A continuació es presenten de manera resumida les instruccions d'ambientalització aprovades fins a la data, acompanyades en cada cas d'exemples. Els criteris detallats de cadascuna es poden trobar als enllaços especificats a l'annex 2.

Alimentació

La Instrucció tècnica per a l'aplicació de criteris de sostenibilitat en els serveis d'alimentació (2015) estableix els criteris que cal introduir en tots els contractes de serveis de menjador, serveis d'àpats puntuals i venda automàtica (vending). D'acord amb la instrucció, a l'hora de contractar aquests serveis és prioritari:

- Introduir aliments bàsics i manufacturats d'agricultura ecològica i de comerç just.
- Introduir l'ús d'articles, materials i productes ecològics en les activitats associades al servei (parament de taules, cuina i neteja).
- Introduir i millorar progressivament l'eficiència energètica de la maquinària utilitzada.
- Introduir i consolidar pràctiques de prevenció i bona gestió de residus.
- Garantir la formació ambiental del personal d'aquest tipus de serveis.

Per a diferents grups de productes la instrucció proposa uns criteris mínims i altres de valorables per anar progressant i afavorir les ofertes de més qualitat ambiental.

El plec per al servei de menjador de l'Institut Municipal d'Educació de Barcelona (IMEB) introdueix des de l'any 2008 aliments frescos, de temporada i procedents de l'agricultura ecològica al 100% de les escoles bressol municipals. Així, totes les ofertes presentades al concurs "Servei global d'alimentació de 46 escoles bressol municipals, per als cursos 2016-2017 i 2017-2018" han ofert el subministrament de la totalitat de productes provinents d'agricultura ecològi-

ca, segons les indicacions del plec tècnic, i han obtingut la màxima puntuació per aquest concepte.

Els exemples de contractació de serveis d'àpats a centres especials de treball, empreses d'inserció social i altres entitats sense ànim de lucre donen un valor social afegit al compromís i la millora ambiental.

En cas de preveure excedents d'aliments, es recomana la incorporació de clàusules específiques que permetin gestionar eficientment els excedents alimentaris, a través de la cooperació amb entitats socials o altres circuits, per evitar el malbaratament alimentari i fer-ne un millor aprofitament.

Electricitat

La Instrucció tècnica per a l'aplicació de criteris de sostenibilitat en el subministrament d'electricitat (2015) especifica l'obligatorietat que el 100% de l'energia elèctrica subministrada a l'Ajuntament de Barcelona sigui electricitat verda, és a dir, generada a partir de fonts d'energia renovable o de cogeneració d'alta eficiència amb garantia d'origen. Inclou també criteris relatius a la utilització del contracte com a instrument de suport a l'estalvi energètic (a través de l'ajust de la potència i la correcció de l'energia reactiva).

L'Acord marc per al subministrament d'electricitat a les dependències i instal·lacions de l'Ajuntament de Barcelona (2013) estableix l'obligatorietat del subministrament d'un 15% d'electricitat verda. La Gerència de Recursos de l'Ajuntament va consultar a l'empresa homologada la possibilitat d'exigir el 100% d'electricitat verda a partir de la pròrroga. A partir d'aquí, es va decidir assumir el sobrecost d'un 0,3%, associat a l'expedició de la sol·licitud de la garantia d'origen dels més de 3.000 punts de consum que calia registrar. L'estalvi anual associat és de més de 44.000 tones de CO2 que, sumat a les mesures d'estalvi, eficiència energètica i generació renovable local previstes en les polítiques energètiques, permetran reduir les emissions de CO2 pràcticament un 40% respecte a l'any base 2008.

Elements de comunicació

La Instrucció tècnica per a l'aplicació de criteris de sostenibilitat en els elements de comunicació (2015) estableix els criteris que cal incorporar en els contractes de serveis de: disseny i producció gràfica o digital; comunicació o publicitat a la via pública; objectes promocionals i de marxandatge, així com els serveis de distribució o instal·lació d'aquests elements.

S'incorporen criteris d'ecoedició que permetin estalviar recursos materials, així com criteris per millorar la qualitat ambiental de materials i productes, per consolidar bones pràctiques ambientals i per fomentar la demanda de productes de comerç just i de serveis socialment responsables.

El 2016 la responsable del programa "Ajuntament + Sostenible" va presentar la instrucció a la reunió mensual de la Direcció de Serveis de Comunicació que reuneix els referents de comunicació de l'Ajuntament. Com a resultat de la reunió es va elaborar un document sintètic que recull una relació dels criteris ambientals proposats a la instrucció perquè cadascun dels referents pugui contrastar-los de manera senzilla en les diverses accions de comunicació que desenvolupa, així com amb els diferents contractistes a qui s'encarrega l'elaboració.

En paral·lel es treballa en l'ambientalització del plec de producció, instal·lació, seguiment i retirada dels elements publicitaris i altres elements de comunicació, el contracte central de la Direcció de Serveis de Comunicació, seguint els criteris ambientals de la instrucció i incorporant-hi addicionalment criteris que promouen una economia circular.

El plec estableix la utilització de polipropilè monomaterial per a banderoles, la utilització de paper 100% reciclat per a publicitat exterior (opis, cartells i pancartes) i la utilització preferent de productes monomaterials per a plafons, lones grans i altres elements de publicitat similars, per facilitar-ne el reciclatge posterior. El plec defineix detalladament com

s'han de gestionar els elements de comunicació una vegada retirats, i en prioritza la reutilització com a matèria primera en la producció de nous productes. La Direcció de Comunicació coordina el procés de reutilització de les banderoles.

Equips informàtics

La Instrucció tècnica per a l'aplicació de criteris de sostenibilitat en els equips informàtics (2015) té per objectiu establir els estàndards ambientals mínims i homogeneïtzar l'adquisició d'equips en els diferents serveis i dependències. En concret, la instrucció estableix criteris específics per als equips multifunció, les estacions de treball i els ordinadors portàtils per:

- Reduir el consum d'energia associat a l'ús dels equips.
- Reduir les emissions de qualsevol tipus (sonores, electromagnètiques, de substàncies nocives...) que puguin afectar el medi ambient o la salut de les persones.
- Minimitzar l'impacte associat als residus, especialment en relació amb els consumibles, i fomentar en la mesura que sigui possible la reutilització i el reciclatge.

Adicionalment, la instrucció inicia un primer pas cap al compliment de criteris ètics en la fabricació dels equips i obliga les empreses licitadores a comprometre's a treballar per adoptar mesures que garanteixin la transparència i unes bones condicions laborals, respectant com a mínim les convencions bàsiques de l'Organització Internacional del Treball (OIT) al llarg de tota la cadena de valor dels productes subministrats.

L'Ajuntament de Barcelona treballa des de l'any 2001 per incorporar criteris de sostenibilitat en l'adquisició dels equips informàtics. El contracte per al servei d'impressió, escaneig i còpia als districtes de Ciutat Vella i les Corts (2014), per exemple, incorpora com a requisits obligatoris la funció de doble cara automàtica, la garantia d'ús per paper reciclat, els criteris d'eficiència energètica de l'Energy Star i uns nivells d'emissió de soroll inferiors als 75 dB(A).

El contracte de serveis de telecomunicacions (2016) inclou per primera vegada requisits per garantir el compliment dels drets laborals en la cadena de subministrament dels productes. Aquesta actuació s'ha portat a terme en el marc de l'adhesió de l'Ajuntament de Barcelona a la iniciativa internacional Electronics Watch.

Fusta

La primera política de compra responsable de fusta de l'Ajuntament de Barcelona (2004) ha estat un referent tant en l'àmbit estatal com internacional.¹⁰ La nova política de compra responsable de fusta de gestió forestal sostenible de l'Ajuntament (2015), desenvolupada en el marc de la participació municipal en la Coalició Europea per la Fusta Tropical Sostenible (EU STTC), reforça el compromís municipal per l'adquisició de fusta procedent d'explotacions forestals sostenibles i el paper de l'Ajuntament per la promoció de la fusta com a material de construcció.

En aquesta línia, la Instrucció tècnica per a l'aplicació de criteris de sostenibilitat en la fusta (2015) estableix:

- L'obligatorietat d'adquirir fusta i productes derivats de la fusta amb garanties de procedència d'explotacions forestals sostenibles (certificat FSC, PEFC o equivalent) o de fusta reciclada amb certificació.
- La voluntat de promoure l'ús de la fusta com a material de construcció, una diversitat més àmplia d'espècies i de fusta autòctona de gestió forestal sostenible.

Anualment es recopilen les dades de compra i contractació de fusta de l'Ajuntament i es publiquen els resultats en l'"Informe de compra responsable de fusta de l'Ajuntament de Barcelona". Durant l'any 2014, un 78% de la fusta adquiri-

10. <http://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/casestudy7.pdf>

da en el conjunt de les diferents dependències municipals disposava de certificats de gestió forestal sostenible (FSC o PEFC); en el cas de la fusta tropical, aquest percentatge augmenta fins al 92% que disposa de certificació FSC.

En el procés de reformes i remodelació del Velòdrom d'Horta (2015) s'ha escollit una fusta tropical anomenada doussié que compleix els requeriments específics d'una pista esportiva exterior que és la seu de competicions d'alt nivell. BIMSA va aplicar la política de fusta i la instrucció municipal que exigeix el certificat de gestió forestal FSC pels 100 m3 de fusta emprats, provinents del Camerun.

En la rehabilitació del Casal de Barri Can Portabella s'ha optat per la fusta com a element estructural, de manera que es promou un millor ús de la fusta com a material de construcció. D'acord amb els requeriments de BIMSA, tota la fusta utilitzada disposa de certificats de gestió forestal sostenible.

Mobiliari d'oficina

La Instrucció tècnica per a l'aplicació de criteris de sostenibilitat en la compra de mobiliari d'oficina estableix criteris ambientals que cal aplicar en la compra dels diferents tipus de mobiliari d'oficina, des de mobiliari i cadires d'alta direcció o mobiliari de col·lectivitat fins a mobiliari auxiliar i complements. Obligatòriament, tots els productes que continguin fusta o productes derivats (com aglomerats, contraxapats o DM) han de tenir garanties de procedència d'explotacions forestals sostenibles. Com a criteris valorables s'inclouen l'aplicació de l'ecodisseny, la possessió d'ecoetiquetes i la limitació de substàncies tòxiques i el contingut en formaldehid. L'augment de la garantia, el temps d'oferta i l'existència de recanvis del producte o l'ús d'embalatges reciclats són altres millores ambientals que cal valorar.

Així, per exemple, el plec de subministrament i col·locació de mobiliari del nou casal de barri de la Torre Sagrera de BIMSA inclou, en la documentació que cal aportar, una de-

claració responsable signada per part del licitador en què es declara que la fusta emprada en la fabricació dels mobles que se subministraran tenen certificat de gestió forestal sostenible (FSC o PEFC o equivalent).

Projectes d'obres

La Instrucció tècnica per a l'aplicació de criteris de sostenibilitat en projectes d'obres (2015) estableix els criteris mínims que cal incorporar en els contractes de redacció de projectes i execució de l'obra d'arquitectura, espai públic i infraestructures per assolir la màxima autosuficiència energètica, hídrica i ambiental.

En totes les contractacions s'estableix l'aplicació del Decret d'Alcaldia per a l'ambientalització de les obres (2009), l'aplicació de la instrucció de la fusta i de criteris generals d'autosuficiència ambiental i energètica.

En el cas de la redacció dels projectes d'edificació, s'incorporen criteris detallats relacionats amb la màxima autosuficiència energètica, l'assoliment d'un estàndard energètic mínim, la consideració dels costos totals de propietat¹¹ i altres criteris i estàndards d'excel·lència ambiental relacionats amb l'aigua, els materials i la biodiversitat.

En el cas de la redacció de projectes d'urbanització o infraestructures, s'estableix la incorporació de criteris ambientals relatius als elements urbans, l'increment del verd i la biodiversitat, l'autosuficiència hídrica, l'economia circular i la incorporació d'elements de les TIC.

En el cas d'execució d'obres d'edificació, s'estableixen criteris relatius a les millores en el control de la qualitat, l'eficiència energètica, el confort i el manteniment.

11. Els costos totals de propietat inclouen, a part dels costos d'inversió, costos operacionals que es generen en la fase d'ús d'un edifici, com per exemple els subministraments d'energia o el manteniment. Una inversió inicial superior, per exemple en instal·lacions energètiques o autoproducció d'energies renovables, pot comportar una reducció significativa dels costos operacionals, i per tant s'hauria de tenir en compte a l'hora de fer la redacció del projecte.

El Patronat Municipal de l'Habitatge aposta des del 1997 per la incorporació de criteris de construcció sostenible i de gestió energètica en totes les seves promocions. Els èxits assolits en la incorporació del concepte de cicle de vida en totes les fases del procés —concurs d'arquitectura, projectes, construcció d'obra nova, postvenda, manteniment, ús i rehabilitació— es basen en el treball transversal dels serveis tècnics.

Després de les experiències d'incorporació de millores en els projectes executius de diversos projectes emblemàtics (DHUB, Alchemika, Encants Nous), BIMSA ha reservat en els concursos arquitectònics un 10% dels criteris valorables per a millores ambientals i d'eficiència energètica. També aposta per la incorporació de sistemes de control dels estàndards ambientals oferts.

A partir de l'aprovació de la Instrucció tècnica per a l'aplicació de criteris de sostenibilitat en projectes d'obres, BIMSA ha adaptat tots els documents tècnics i contractuals (plecs tècnics, plecs de bases, contractes tipus, etcètera) per incorporar tots els requeriments tècnics i ambientals derivats de la seva aplicació (setembre del 2016).

Esdeveniments

La Instrucció tècnica per a l'aplicació de criteris de sostenibilitat en esdeveniments de l'Ajuntament de Barcelona (2015) estableix els criteris de sostenibilitat que cal incorporar en els elements següents inclosos en l'organització i l'execució d'un esdeveniment:

- La gestió general de l'esdeveniment.
- Els elements de comunicació, difusió i marxandatge.
- La neteja i la recollida de residus.
- Els serveis d'àpat.
- La mobilitat.
- Els espais, les instal·lacions i els allotjaments.
- La sensibilització i la formació.

El Consell Plenari del Districte de Sants-Montjuïc ha impulsat una mesura de govern per establir criteris de sostenibilitat en l'organització de les festes majors (2016). Algunes de les accions recollides són promoure i consolidar les bones pràctiques ambientals durant l'execució de l'esdeveniment, fomentar l'ús de les noves tecnologies i l'estalvi de recursos en la difusió i comunicació de l'esdeveniment o consolidar la presència d'aliments bàsics i manufacturats d'agricultura ecològica i de comerç just.

El plec per a l'execució de la Marató de Barcelona i la Mitja Marató de Barcelona 2015, 2016, 2017 i 2018 requereix la presentació d'una estratègia per minimitzar l'impacte ambiental per part de l'adjudicatari, que inclogui un pla de mobilitat sostenible; un pla de minimització, recollida selectiva i correcta gestió de residus, i un pla de formació ambiental, així com la incorporació progressiva d'altres mesures ambientals per a productes tèxtils, entre altres, i mesures de comunicació de les accions d'ambientalització. També s'inclou l'obligatorietat d'elaborar una memòria ambiental, que incorpori les mesures ambientals, els indicadors (de mobilitat, de residus i d'energia) i la percepció ambiental dels participants.

El contracte relatiu a la cessió d'ús d'un espai al recinte del Parc del Fòrum per a la instal·lació i explotació d'un conjunt de bars i barres durant els concerts de les Festes de la Mercè els dies 23 i 24 de setembre de 2016, gestionat per BSM, requereix la presentació d'una proposta ambiental que contingui com a mínim mesures o sistemes d'estalvi d'energia i aigua, així com un pla de gestió de residus. S'hi adjunta la política de qualitat i medi ambient de BSM, SA referent al Parc del Fòrum, que estableix les bases per a totes les actuacions.

Paper

La introducció de criteris sostenibilitat en la compra i el consum de paper va ser una de les primeres actuacions d'ambientalització interna que es van portar a terme a l'Ajuntament de Barcelona.

La Instrucció tècnica per a l'aplicació de criteris de sostenibilitat en el paper (2015) estableix els criteris ambientals que cal considerar en el subministrament i les comandes de paper d'ús general i en serveis que incloguin el lliurament de documents de treball o informes. Es manté l'obligatorietat d'adquirir i demanar paper 100% reciclat i determina els criteris de garantia tècnica (durabilitat i idoneïtat tècnica per a impressió i fotocòpia) que el paper ha de complir. En casos justificats es podrà optar per paper no reciclat, que, a més de garanties tècniques, haurà de disposar sempre de garanties de procedència d'explotació forestal sostenible.

Segons l'“Informe del consum de paper a les dependències municipals” (2014), el paper reciclat suposa el 74% del total de paper consumit. Tant el consum total (49.000 paquets de 500 folis) com el percentatge de paper reciclat es mantenen en nivells similars a l'any anterior. Més de la meitat de les dependències municipals presenten un consum de paper reciclat superior al 80% (tres de les quals del 100%). La Gerència de Recursos, la dependència amb més consum de paper de tot l'Ajuntament (un 30% del total), es manté amb un elevat percentatge de paper reciclat (86%).

Neteja i recollida selectiva de residus d'edificis

La Instrucció tècnica per a l'aplicació de criteris de sostenibilitat en la neteja i la recollida selectiva de residus d'oficines (2015) estableix els principis i criteris que cal incloure en tots els contractes de neteja o retirada de residus d'edificis administratius:

- Ajustar les freqüències de les tasques a les necessitats i ajustar-ne els horaris d'execució per millorar l'eficiència energètica i l'aprofitament de la llum natural.
- Limitar l'ús de determinats productes amb càrrega contaminant elevada, innecessaris o en envasos que en dificulten el reciclatge.
- Fomentar i, en els casos que sigui possible, prescriure l'ús de productes de neteja amb menys càrrega contaminant.

- Fomentar i, en els casos que sigui possible, prescriure l'ús de productes reciclats.
- Prescriure la retirada selectiva com a element intrínsec de la retirada de residus.
- Promoure i garantir, en la mesura que sigui possible, les bones pràctiques ambientals en l'execució del servei: dosificació i ús responsable de productes, estalvi i eficiència, etcètera.

El plec de contractació de neteja i recollida de residus de les dependències municipals inclou, ja des de l'any 2002, aspectes com la reducció de la càrrega contaminant dels productes de neteja i higiene i la recollida selectiva com una tasca més del servei. El nou plec de contractació del servei de neteja i recollida selectiva de residus dels edificis i locals municipals adscrits als diferents districtes i gerències de l'Ajuntament de Barcelona (2016) actualitza tots els criteris ambientals ja definits, incorpora la Instrucció tècnica per a l'aplicació de criteris de sostenibilitat en la neteja i recollida selectiva de residus d'edificis com a normativa tècnica de referència i presenta tot un conjunt de millores.

Productes tèxtils

La Instrucció tècnica per a l'aplicació de criteris de sostenibilitat en els productes tèxtils (2015) estén certes bones pràctiques que ja s'havien incorporat amb èxit i consolidat en casos determinats (vegeu-ne exemples) a tots els contractes municipals i:

- Obliga a adquirir tèxtils procedents d'un procés de producció que respecti les convencions bàsiques de l'Organització Internacional del Treball (OIT).
- Obliga a complir amb els requisits de limitació de presència de substàncies químiques en els principals teixits i la certificació dels principals articles finals.
- Promou les fibres reciclades, d'agricultura ecològica i del comerç just.
- Garanteix una bona gestió ambiental de les peces de roba en desús i la reducció d'embalatges en la cadena de distribució.

Parcs i Jardins va ser la primera empresa pública espanyola que, l'any 2006, va introduir clàusules de responsabilitat social corporativa i criteris ètics en els concursos que convoca anualment per al subministrament de roba de treball. Així mateix, l'Ajuntament de Barcelona participa en algunes de les iniciatives nacionals i internacionals que impulsen la compra pública amb criteris ambientals, socials i ètics, com la campanya Roba Neta, la Xarxa Catalana per a la Compra Pública Ètica o el projecte Landmark.

El plec d'adquisició de la uniformitat bàsica operativa per a la Guàrdia Urbana de Barcelona (2012) ja estableix l'obligatorietat de disposar del certificat Oeko-tex per als principals teixits i productes, de manera que garanteixi un límit màxim de substàncies químiques.

El plec per a l'adquisició d'equips d'intervenció (jaqueta i pantaló de protecció) per al cos de Bombers de Barcelona (2016) requereix que l'empresa adjudicatària disposi d'un servei d'assistència tècnica que garanteixi les reposicions, les reparacions, el manteniment i la conservació durant tota la vida útil dels vestits i que faciliti un pla i un procés de manteniment perquè qualsevol empresa mantenedora el pugui aplicar, així com un manual d'utilització.

Vehicles

La Instrucció tècnica per a l'aplicació de criteris de sostenibilitat en els vehicles (2015) defineix les prioritats que cal seguir a l'hora de determinar el tipus de vehicle que es vol adquirir:

- Prioritat 1: Vehicles elèctrics en totes les seves variants
- Prioritat 2: Vehicles híbrids endollables
- Prioritat 3: Vehicles híbrids no endollables i vehicles de gas (bifuel inclosos)
- Prioritat 4: Vehicles tèrmics de gasolina
- Prioritat 5: Vehicles tèrmics de gasoil

Aquests criteris s'apliquen tant als contractes de compra, lísing o rënting de vehicles com als serveis amb ús de vehicles.

La Guàrdia Urbana de Barcelona ha preparat un pla per substituir progressivament totes les motos del cos per motocicletes elèctriques. La Unitat Territorial de la Guàrdia Urbana de l'Eixample disposa des del març del 2015 de 30 motocicletes elèctriques, fet que situa Barcelona com la primera ciutat del món amb una flota de motocicletes sense emissions.

El plec de missatgeria de l'Ajuntament de Barcelona (2014) va incorporar com a criteris de valoració la qualitat ambiental de la flota de vehicles. Es van valorar les emissions contaminants, les emissions de CO2 dels vehicles de la flota dels licitadors, així com la disponibilitat de vehicles amb motorització alternativa (elèctrics, híbrids o de gas) i de bicicletes.

Futures instruccions tècniques

El Decret d'Alcaldia sobre contractació pública responsable amb criteris socials i ambientals (2013) establia de manera explícita la voluntat d'anar ampliant el desenvolupament de criteris per a altres grups de productes i serveis de manera conjunta amb les altres àrees de l'Ajuntament, així com per a aquelles necessitats que puguin sorgir en el futur.

A iniciativa de l'Institut de Cultura de Barcelona s'ha preparat una instrucció per a exposicions i des de l'Agència d'Energia de Barcelona es treballa en una instrucció tècnica d'energia als edificis.

2.2 Seguiment del compliment de les instruccions

En tractar-se d'instruccions que afecten tipus contractuals tan diversos com concrets, el mètode de seguiment específic és el previst a cadascuna de les instruccions. En general, es fonamenta en el fet que la persona responsable del contracte ha de remetre la informació rellevant en cada cas al programa "Ajuntament + Sostenible", que podrà analitzar-la i fer informes sectorials.

Actualment ja es redacten informes anuals de seguiment del consum de paper i de la compra de fusta, els quals permeten avaluar el compliment dels aspectes principals de les dues instruccions de referència i donar indicadors concrets i detallats sobre la qualitat ambiental del consum municipal d'aquests productes (vegeu les referències als quadres de les instruccions corresponents).

L'Ajuntament de Barcelona està en fase de definir un sistema de seguiment d'expedient electrònic de la contractació i es preveu que aquest sistema inclogui el seguiment de les instruccions. Des del programa "Ajuntament+Sostenible" i la Direcció de Coordinació de Contractació Administrativa es treballa amb una proposta en aquest sentit.

El seguiment electrònic permetrà monitorar els resultats del desplegament dels criteris ambientals, a partir del qual es podrà fer el seguiment del grau de compliment de cadascuna de les instruccions i estudiar fórmules per agregar els resultats fins a obtenir el grau d'ambientalització de la contractació municipal i la seva aportació al compliment d'altres polítiques ambientals.

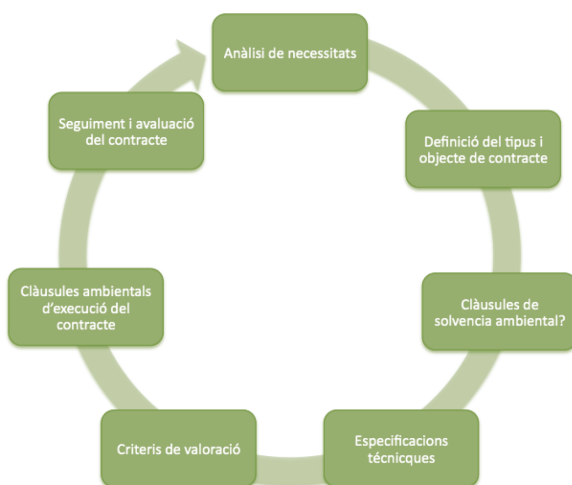
3. CRITERIS AMBIENTALS EN ALTRES CONTRACTACIONS MUNICIPALS:

Més enllà de les instruccions, el Decret d'Alcaldia sobre contractació pública responsable amb criteris socials i ambientals (2013) ja establí que, de manera addicional als grups de productes i serveis definits com a prioritaris, es treballaria coordinadament amb les àrees de l'Ajuntament encarregades de la realització o la contractació d'altres productes i serveis específics per garantir igualment la inclusió de criteris ambientals en la seva contractació. El programa "Ajuntament + Sostenible" ofereix suport tècnic en l'ambientalització de plecs al conjunt de l'Ajuntament de Barcelona i les entitats dependents a demanda.

La definició de criteris ambientals com a procés de millora contínua

La incorporació de clàusules ambientals en la contractació pública forma part d'un procés de millora contínua que s'inicia en la fase prèvia a la contractació, l'anàlisi de necessitats, i conclou amb el seguiment i l'avaluació del contracte. El gràfic següent recull de manera visual aquest procés:

Clàusules ambientals segons les diferents fases de contractació

En la mesura que disposem de dades de seguiment i avaluem el compliment dels criteris ambientals en l'execució del contracte, podem actuar de manera diversa: des d'anar incrementant el grau d'exigència en licitacions successives o consolidar com especificacions tècniques aspectes valorables, fins a redefinir les necessitats i, amb això, el tipus i objecte de contracte.

La vinculació amb l'objecte del contracte

Les especificacions tècniques són aquelles que defineixen les característiques de l'objecte contractual; els criteris d'adjudicació són aquells que es fixen per seleccionar l'oferta més avantatjosa. La Directiva 2014/24/UE declara que tant les unes (art 42.1) com els altres (art 67.3) podran referir-se a qualsevol aspecte i etapa del cicle de vida, fins i tot quan no formin part de la substància material, sempre que siguin vinculades a l'objecte de contracte i siguin proporcionals amb el valor i els objectius d'aquest.

Hi ha mesures ambientals que es poden articular com a condicions especials d'execució, és a dir, com a obligacions contractuals que l'òrgan de contractació ja predetermina, abans que es presentin les ofertes, en el plec de clàusules administratives o en el plec de condicions i que el contractista ha de complir. Aquestes mesures sempre, també en el cas de les ambientals, han de ser mesures proporcionades a les característiques del contracte atenent al seu caràcter imperatiu.

Subcontractació

És important recordar que tots els aspectes ambientals incorporats als plecs s'han de mantenir en cas de subcontractació. Els contractistes seran responsables davant dels serveis municipals del compliment de totes les especificacions i els criteris ambientals considerats en el plec i inclosos en la seva oferta, també en relació amb les tasques executades per terceres empreses subcontractades, quan així ho permeti el contracte.

D'altra banda, cal remarcar aquí que si, efectivament, en la fase de licitació l'empresa informa de la seva voluntat de subcontractar, la

valoració de la solvència tècnica, i per tant també l'ambiental, ha de considerar també l'acreditada per cada empresa subcontractista en relació amb la part de l'objecte que portarà a terme.

A continuació es fan algunes consideracions sobre com cal aplicar els aspectes clau en relació amb aquest procés.

3.1 Anàlisi de necessitats

Cada contracte existent respon a una necessitat primera, però les necessitats canvien amb el temps. En la fase prèvia, de disseny del contracte, cal que regularment s'estudii la demanda real, sense pensar en els productes o serveis que "tenim", sinó en termes de necessitats i requeriments funcionals. I, d'altra banda, també hem d'estar atents a l'oferta existent, és a dir, a la disponibilitat de productes o serveis en el mercat, que pot haver evolucionat i pot presentar alternatives que en el contracte anterior no s'havien tingut en consideració o s'havien descartat perquè no estaven prou evolucionades, i que en aquest moment poden haver assolit els nivells de garantia suficients o ajustar-se a les necessitats actuals. Això és especialment important en determinats àmbits on el progrés tecnològic s'ha accelerat, sobretot en el camp de les TIC, tant d'equips com de tots els serveis derivats. També s'ha de prestar atenció a tots els desenvolupaments en l'àmbit del transport i la mobilitat, especialment pel que fa al vehicle elèctric. Igualment, la tecnologia LED està revolucionant tot el que té a veure amb l'àmbit de l'enllumenat.

El replantejament d'aquests factors pot comportar unes millores ambientals tant o més importants que la incorporació de criteris en la compra "habitual", especialment pel que fa a l'estalvi de recursos naturals, i també econòmics, fins i tot immediats quan van associats a consums, especialment d'energia.

Des de diferents instàncies municipals s'han iniciat processos en aquesta direcció o s'han plantejat pilots com, per exemple, la substitució parcial de vehicles tèrmics per elèc-

trics o la substitució d'impressores per la contractació de serveis d'impressió.

El plec d'arrendament per a l'ús sense opció de compra (rènting) de la impressió, escaneig i còpia de documents als districtes de Ciutat Vella i les Corts de l'Ajuntament de Barcelona (2014) va partir d'un inventari previ de les màquines existents. Com a resultat, el contracte va passar de la compra o substitució d'impressores a la contractació de serveis d'impressió, escaneig i còpia (en format de rènting). Addicionalment, el plec va reduir substancialment el nombre total de màquines a disposició del personal, però en va millorar alhora les prestacions i les opcions.

Alguns dels instruments més rellevants que es poden considerar en la fase de preparació són:

- Les consultes preliminars del mercat.
- La utilització d'acords marc.
- La identificació dels aspectes ambientals més rellevants (vegeu l'apartat 3.4).
- La consideració dels costos de cicle de vida o costos totals de propietat (CTP).
- La definició de requisits funcionals relacionats amb el rendiment.

Les **consultes preliminars del mercat**¹² permeten conèixer el grau de disponibilitat de possibles innovacions ambientals. Es poden utilitzar diferents mètodes, com per exemple: estudis de mercat, per identificar la disponibilitat de productes amb ecoetiqueta o altres característiques ambientals positives, o bé diàlegs amb potencials proveïdors, que permeten conèixer el grau de compliment de possibles millores ambientals, sempre garantint la transparència i la no-discriminació.

12. Directiva 2014/24/UE Art. 40

En el marc del projecte europeu SMART-SPP, l'Ajuntament de Barcelona va dur a terme experiències pilot de contractació innovadora segons la metodologia proposada en el projecte: en els processos de contractació de pilones de recàrrega per a vehicles elèctrics i la instal·lació de màquines de venda automàtica es van dur a terme seminaris de consulta al mercat amb fabricants i distribuïdors per conèixer les últimes novetats tecnològiques disponibles en el mercat.¹³

Segons el preàmbul de la Directiva 2014/24/UE, els acords marc es consideren una tècnica de contractació eficient a tot Europa. Els acords marc poden afavorir la incorporació de millores ambientals pel fet d'agrupar la demanda de diverses autoritats o poden incentivar els proveïdors per subministrar solucions ambientalment millors per l'efecte de l'economia d'escala.¹⁴

L'Ajuntament de Barcelona utilitza acords marc i contractació centralitzada de tres maneres diferents, segons les circumstàncies i les necessitats de cada moment: primera, establint acords marc propis de l'Ajuntament, com és l'exemple de l'acord marc per al subministrament elèctric de mitjana i baixa tensió. Segona, està adherit al sistema central d'adquisicions de béns i serveis que gestiona la Comissió Central de Subministraments (CCS) de la Generalitat de Catalunya (la CCS incorpora criteris de compra verda en els seus acords marc i contractes centralitzats). Tercera, l'Ajuntament de Barcelona també està adherit a la Central de Compres de l'Associació Catalana de Municipis, que ha iniciat el procés d'ambientalització dels seus acords marc.

13. Participació del mercat en la contractació pública per al desenvolupament de solucions sostenibles, 2011. http://www.smart-spp.eu/fileadmin/template/projects/smart_spp/files/Case_studies/SMART_SPP_Case_Studies_ES-www.pdf

14. http://ec.europa.eu/environment/gpp/pdf/handbook_2016_es.pdf

La consideració dels costos totals de propietat (CTP o TCO, de l'anglès total cost of ownership) i la definició de requisits funcionals relacionats amb el rendiment són d'especial importància en aquells contractes en què el consum d'energia en la fase d'ús és un dels factors econòmics i ambientals més rellevants, com poden ser vehicles o aparells que consumeixen energia, i especialment en el cas de la nova construcció o rehabilitació d'edificis, on els projectes haurien d'establir i incorporar els consums i costos posteriors de manteniment durant tota la vida útil de l'edifici. La Instrucció tècnica per a l'aplicació de criteris ambientals en projectes d'obres inclou aquestes consideracions.

3.2 Definició del tipus i objecte de contracte

L'anàlisi de necessitats pot comportar canvis en el tipus i objecte de contracte. Així, per exemple, en comptes d'un contracte de subministrament de vehicles es podrien contractar serveis de mobilitat, si la necessitat detectada consisteix en uns desplaçaments concrets que es podrien satisfer amb diferents mitjans de transport.

D'altra banda, la inclusió del principal aspecte ambiental en l'objecte de contracte visualitza i clarifica l'enfocament de cara als licitadors. Així, per exemple, un contracte de subministrament de paper "reciclat" o d'electricitat "d'origen renovable" acota d'entrada el tipus d'oferta que s'espera dels licitadors. En aquest cas, s'ha de tenir present que l'aspecte ambiental esmentat no pot quedar indefinit, sinó que les especificacions tècniques han d'aportar una definició més precisa. Només quan aquesta definició sigui possible i s'incorpori en les especificacions tècniques serà possible incorporar-ho a l'objecte.

Amb la incorporació de la recollida selectiva de residus com a part de les tasques de neteja d'edificis, el títol del plec de la prestació del servei de neteja dels edificis i locals municipals va canviar a prestació del servei de neteja i recollida selectiva dels edificis i locals municipals.

3.3 Clàusules de solvència ambiental

Els requisits de solvència ambiental es referiran a l'experiència de l'empresa (relació de treballs), a l'equip de treball (formació), als mitjans assignats (maquinària, material i equip tècnic), o bé als procediments de treball, operatius i mesures de gestió ambiental. En el cas de mesures de gestió ambiental, es podrà requerir la presentació de certificats de sistema de gestió ambiental (tipus EMAS, ISO 14001 o normes equivalents)¹⁵, inclosos certificats d'Ecolabel que comportin criteris de gestió ambiental.

L'òrgan de contractació inclourà sempre requisits de solvència ambiental en el plec de clàusules administratives particulars, excepte quan no es doni cap d'aquestes circumstàncies en relació amb la prestació objecte del contracte:

- “Es porti a terme en una zona o territori considerats sensibles per algun aspecte ambiental.
- Pugui tenir un efecte advers sobre un aspecte ambiental rellevant a la zona.
- Correspongui a la gestió d'un servei on hi ha implantat un sistema de gestió ambiental o bé la seva implantació és part de l'objecte del contracte.
- Es desenvolupi en un centre que disposa d'un sistema de gestió ambiental implantat i la interacció entre aquest i l'objecte del contracte sigui, des del punt de vista ambiental, rellevant.
- Contingui una part rellevant d'aspectes ambientals.
- Comporti manipular productes i generar residus perillosos.
- Requereixi una qualificació professional ambiental específica del personal que executa la prestació.
- Requereixi adscriure a l'execució del contracte mitjans materials amb unes característiques ambientals específiques.”

D'acord amb el que s'ha assenyalat, quan no concorri cap de les circumstàncies anteriors i l'òrgan de contractació no inclogui clàusules de solvència ambiental en el contracte, caldrà d'elaborar un informe justificatiu que restarà a l'expedient de contractació.

15. Vegeu també els articles 58, 60 i 62 de la Directiva 2014/24/UE.

En qualsevol cas, els requisits de solvència hauran d'estar vinculats a l'objecte de contracte i ser-hi proporcionals.

El contracte de manteniment del clavegueram de Barcelona (2015-2022) requereix per part del contractista mesures preventives basades en bones pràctiques ambientals, com per exemple evitar abocaments líquids, emissions contaminants o la contaminació del sòl o la correcta gestió de residus i les substàncies perilloses, entre altres aspectes ambientals. Com a conseqüència, entre els requisits de capacitat, aptitud i solvència dels licitadors es demana el certificat acreditatiu de disposar de l'ISO 14001 o similar.

3.4 Especificacions tècniques i criteris de valoració

El plec de clàusules administratives generals de l'Ajuntament de Barcelona del 31 d'octubre del 2014 estableix que:

“L'òrgan de contractació ha de garantir l'aplicació de les clàusules ambientals que estableixin les diferents normes i instruccions municipals i ha de valorar la inclusió de les clàusules ambientals previstes com a opcionals, en funció dels impactes ambientals associats a l'objecte del contracte. Els criteris ambientals s'establiran, de forma específica, segons l'objecte del contracte.”

Existeixen criteris ambientals clau que permeten avançar senzillament si es tenen en compte de manera generalitzada, sistemàtica i adaptada a les característiques específiques de cada contracte.

Aquests criteris fan referència als principals impactes ambientals generats al llarg de tot el cicle de vida d'un producte o servei i es poden classificar en dos grans grups:

- Els consums i les emissions associades.
- La composició i els materials utilitzats.

Aquests dos criteris són fàcilment aplicables a la majoria de contractacions, fins i tot de manera molt específica perquè en molts casos els tècnics municipals responsables de la preparació de les prescripcions tècniques coneixen perfectament les operacions pròpies del contracte i les magnituds adients que cal considerar en cada cas.

Consums o emissions

La reducció dels consums d'energia i aigua, però també de productes i materials, així com les emissions atmosfèriques o de soroll, són mesures ambientalment molt importants que es poden incorporar amb facilitat en la contractació.

Això és molt clar quan es tracta de contractes de subministraments, però també es pot i s'ha d'entendre i aplicar als consums derivats d'una sèrie d'operacions concretes o als consums totals d'una activitat o un servei en el seu conjunt.

Es pot fer de manera simple i s'entén molt fàcilment quan es pensa en termes d'una magnitud concreta, la més rellevant en cada contracte: el consum de combustible, d'electricitat o d'aigua, però també de paper, de tinta, de pintura, etcètera. En tots els casos hi ha o poden existir tècniques i operatives més o menys eficients en el consum de recursos. Es pot procedir de manera anàloga pel que fa a les emissions de qualsevol tipus: de soroll, de CO₂ o de radiacions electromagnètiques.

Els Bombers de Barcelona (SPEIS) han adquirit quatre autobombes urbanes per a l'extinció d'incendis (2011) amb un doble sistema d'escuma CAF i AFFF/AR. El sistema CAF (compressed air foam) permet assolir distàncies més grans utilitzant menys aigua i escuma, de manera que redueix els efectes contaminants, si bé el més important és que es disminueix el consum d'aigua i escumogen en les extincions sense disminuir-ne l'eficàcia.

El contracte de conservació de les instal·lacions d'enllumenat públic de Barcelona 2016-2019 estableix que el contractista ha d'analitzar el consum elèctric de les instal·lacions i, en cas de detectar desviacions o algun tipus d'anomalia, n'haurà de localitzar la causa i corregir-la. Igualment, el contractista haurà de col·laborar amb els serveis tècnics municipals i els serveis externs contractats a aquest efecte, en l'auditoria energètica de les instal·lacions i totes les tasques que se'n derivin.

Les clàusules ambientals relacionades amb els consums o les emissions es poden definir de maneres diferents:

- Com una especificació tècnica, establint un valor màxim de referència.
- Com un criteri de valoració, de manera que s'atorguin punts, de manera ponderada, als consums o a les emissions menors. En aquest cas, s'han de definir els intervals de millora i la seva puntuació en el plec.
- Com una combinació dels dos casos anteriors.

En cada cas cal referenciar un paràmetre o un mètode de càlcul de consums estandarditzat que permeti la comparació de les diferents ofertes.

El contracte de manteniment de les fonts de Barcelona (2016-2020) estableix com a especificació tècnica que una part dels vehicles utilitzats en l'execució del contracte han de ser obligatòriament elèctrics.

Per a la resta de maquinària mòbil es prescriu en el plec tècnic que hauran de complir la normativa Euro 6 d'emissions (en cas que no sigui elèctrica) i es valoren les millors característiques ambientals fins a 10 punts, prenent de referència l'ordre de prioritats establert en la instrucció tècnica de vehicles (ja que la instrucció de vehicles no s'aplica directament

a aquest tipus de maquinària) i es valoren: vehicles elèctrics (10 punts), vehicles híbrids endollables (5 punts), vehicles híbrids no endollables (2 punts) i vehicles de gas (2 punts).

Així mateix, es valora la pressió acústica en moviment dels vehicles no elèctrics. El plec administratiu incorpora també les fórmules que s'utilitzen per a la valoració.

La incorporació de la variable “consum” en la contractació assegura —en cas de dues ofertes iguals en totes les altres variables— satisfer les mateixes necessitats amb menys consum de recursos i una optimització de recursos econòmics, ja que comportarà costos corrents inferiors.

En el cas de les emissions, la situació és la mateixa: se satisfan les mateixes necessitats amb una càrrega inferior en el medi, de manera que la política de compres s'alinea amb les polítiques de prevenció. Si les emissions es generen en el mateix lloc de treball, es genera una millor qualitat i salut laboral.

La variable “emissions” pot ser una manera indirecta de garantir consums i costos corrents inferiors. Per exemple, les calderes de menys emissions són conseqüència de millores en el rendiment i, per tant, suposen una reducció de la despesa en combustible.

Tant la valoració dels consums com de les emissions s'ha de fonamentar en procediments estandarditzats i homologats (normes i sistemes d'etiquetatge), que la persona responsable del contracte haurà d'especificar tant com sigui possible.

En alguns casos existeixen “estàndards” que integren diverses variables en un únic paràmetre, fet que simplifica la redacció de les clàusules tècniques i la posterior verificació; per exemple, l'estàndard Euro de vehicles integra les emissions de diferents contaminants dels motors dels vehicles.

Composició i materials

La idea bàsica és molt simple: es valoren positivament els productes o materials millors des del punt de vista ambiental i s'exclouen les substàncies tòxiques o nocives. Això en alguns casos es pot convertir en un exercici extremament complex, però també hi ha alguns aspectes clau fàcils d'entendre i senzills d'aplicar:

- Valoració positiva del contingut de matèria “sostenible o ecològica”, sempre que es pugui definir el concepte sostenible o ecològic de manera concreta per a aquell tipus de material.

En aquests casos els plecs hauran d'evitar l'ús del concepte genèric (sostenible o ecològic) i utilitzar el concepte concret que escaigui en cada cas (vegeu-ne els exemples), que en tot cas ha d'anar acompanyat de la definició o d'una referència on es trobi la definició.

Conceptes concrets que cal utilitzar són, per exemple, el **contingut de material reciclat**, que es pot aplicar a un ampli ventall de productes dels quals es coneix l'existència d'articles totalment o parcialment reciclats (productes elaborats de paper o de plàstic, però també molts materials “tècnics”, vegeu-ne els exemples), la **fusta amb garanties de procedència d'explotacions forestals sostenibles** (certificat FSC, PEFC o equivalent), productes **biodegradables o compostables** (segons la norma UNE-EN 13432:2001) per a productes que acompanyen o es gestionaran com a residus orgànics o **aliments d'agricultura ecològica**, segons el Reglament (CE) 834/2007.

El plec tècnic de manteniment de paviments (2017-2020) especifica un contingut mínim del 5% de materials reciclats de mesclades bituminoses en calent i fins al 2% en mesclades tipus F com a valors mínims i valora l'aplicació de percentatges superiors. Les empreses adjudicatàries han de proposar un percentatge concret i mostrar experiència, com per exemple presentar una relació de treballs en què hagin aplicat aquest percentatge. La certificació del percentatge d'àrid reciclat emprat ha d'estar descrit en el marcatge CE de la mescla.

Entre els altres tipus de paviments, el plec també estableix les característiques concretes de materials fotocatalítics (amb capacitat de neutralització de contaminants atmosfèrics), la norma EN que els certifica i la certificació ambiental de què disposa.

- Exclusió de substàncies tòxiques, sobre les quals hi ha un consens generalitzat i, en alguns casos concrets, una regulació sectorial.

Tot i que l'espectre complet de substàncies químiques seria inabastable, hi ha casos concrets en què es poden introduir fàcilment (vegeu-ne els exemples). D'altra banda, l'aprovació i la revisió regular del reglament REACH (EC 1907/2006) aporta cada cop més informació que es va incorporant als manuals de compra verda.

Alguns exemples més habituals d'exclusió de substàncies tòxiques són l'**exclusió de metalls pesants** en productes químics com pintures o tintes, la **limitació dels compostos orgànics volàtils (COV)**, com per exemple el contingut de formaldehid en el mobiliari contraxapat, o de forma més genèrica **la limitació d'ingredients inclosos en el reglament REACH**¹⁶ en l'ús de productes químics com poden ser els productes de neteja o la transició per substitució progressiva de **productes molt específics** de tractaments químics per altres productes o mètodes més ecològics a mesura que aquests es consoliden (vegeu l'exemple).

L'Ajuntament de Barcelona ha iniciat la transició de l'ús de glifosat com a herbicida als jardins municipals cap a altres alternatives més ecològiques. La substitució es farà de manera progressiva en deu barris de la ciutat al llarg del 2016; a partir de llavors se'n farà un seguiment i una avaluació per decidir quins tractaments són més efectius per a cada zona.

16. Registration, Evaluation, Authorisation and Restriction of Chemical substances (REACH).

L'erradicació de l'ús del glifosat es va aprovar per unanimitat en la Comissió d'Ecologia, Urbanisme i Mobilitat del 22 de desembre de 2015 i implica que a partir de la mateixa data de l'any 2016 s'eliminarà totalment aquest component a la ciutat. La decisió es va prendre després que l'Organització Mundial de la Salut declarés que el glifosat és, probablement, cancerigen per als humans.

La valoració positiva de productes o materials millors des del punt de vista ambiental i l'exclusió de substàncies tòxiques o nocives es poden incloure com a especificacions tècniques o criteris de valoració. Especialment quan la valoració positiva es fa en termes de percentatge, es pot procedir tal com s'ha descrit pel cas dels consums, establint un valor de referència com a especificació tècnica i establint un sistema de ponderació per a la millora d'aquest valor en els criteris d'adjudicació.

Tots aquests conceptes s'han definit de manera precisa per a la seva incorporació en plecs de licitació en les diverses instruccions tècniques (vegeu l'annex 2).

Economia circular: durabilitat, reparabilitat, reutilització

Adicionalment als criteris ambientals clau exposats anteriorment, guanya especial importància la incorporació del paradigma de l'economia circular com a tema clau a l'hora de promoure la reducció i l'ús eficient de materials. En aquest sentit, s'hi poden afegir conceptes més complexos relacionats amb la durabilitat i la reparabilitat dels productes, que s'incorporen amb l'objectiu d'allargar la vida útil dels productes.

Aquests aspectes es poden concretar en clàusules relacionades amb la garantia del producte, la disponibilitat de recanvis, la compatibilitat entre diferents productes o clàusules relacionades amb la reutilització, com per exemple l'establiment d'un circuit de reutilització per a certs productes al final de la seva vida útil.

Davant l'evidència que les banderoles publicitàries són un producte de vida curta, elaborades, però, amb materials especialment resistent, després d'anys d'experiències amb èxit de la seva reutilització, i després de contrastar les possibilitats de diferents materials, el plec per a la producció, instal·lació i control de seguiment i retirada dels elements publicitaris de gran format estableix la utilització de polipropilè monomaterial per a banderoles i defineix detalladament com gestionar-ho una vegada retirades, prioritzant-ne la reutilització com a matèria primera en la producció de nous productes. La Direcció de Comunicació coordina el procés de reutilització de les banderoles.

Les normes d'ecodisseny i les etiquetes ecològiques

En elements o productes complexos i especialment en serveis que inclouen tasques de disseny, pot ser convenient establir en el contracte determinades pautes o valorar que els productes s'hagin dissenyat segons determinades **normes de disseny ecològic o ecodisseny**. La referència internacional com a norma d'ecodisseny és l'ISO 14006, tot i que hi ha altres normes de referència estatals, i també de concretes sectorials, així com normes d'aplicació referides a l'anàlisi del cicle de vida per a la millora ambiental dels productes. En tot cas, la norma o normes de referència s'hauran d'especificar en cada cas en els plecs.

Aquesta és també una manera d'incorporar altres aspectes difícils de valorar explícitament, com la durabilitat o la facilitat per al reciclatge dels productes complexos, de manera que s'evitin expressions genèriques del tipus “material reciclable”.

L'Ajuntament de Barcelona va estar present a l'Smart City Expo World Congress 2015 amb un estand que mostra el seu compromís clar per la sostenibilitat. L'estand es va dissenyar amb criteris d'ecodisseny i eficiència energètica utilitzant materials biodegradables o de baix impacte ambiental, neutres en emissions de carboni i adoptant l'estratègia de “residu 0”.

Les **etiquetes ecològiques o ecoetiquetes** són especialment útils per als contractes de subministraments, així com per als contractes de serveis que inclouen l'aportació a càrrec de l'adjudicatari dels materials i dels productes necessaris per a l'execució del contracte.

Les ecoetiquetes, com l'Ecoetiqueta Ecològica Europea o el Distintiu de Qualitat Ambiental, són certificacions de producte que generalment integren diversos criteris ambientals dels esmentats anteriorment: quasi sempre referents a la composició, però sovint també relacionats amb els consums i les emissions associats i a aspectes de durabilitat i ecodisseny. En alguns casos les ecoetiquetes certifiquen també serveis i, com a tals, seran també aplicables en la contractació d'aquests.

En contractació pública, les ecoetiquetes han estat sempre una eina bàsica per a la verificació del compliment dels criteris ambientals. Amb la Directiva 2014/24/UE les normes relatives a les etiquetes s'han perfeccionat de manera que serà possible sol·licitar etiquetes específiques i fer-hi referència explícita en les especificacions tècniques, en els criteris d'adjudicació o en els criteris d'execució, així com en la seva verificació.

D'acord amb el que s'ha assenyalat, en aquells casos en què hi hagi ecoetiquetes definides pertinents a l'objecte del contracte o als productes o serveis dels quals aquest sigui objecte, l'òrgan de contractació incorporarà referències a les ecoetiquetes corresponents en els criteris d'adjudicació. Quan, arran de licitacions prèvies, la informació disponible del mercat així ho permeti, l'òrgan de contractació incorporarà els criteris corresponents a les especificacions tècniques.

Les diferents instruccions tècniques fan referència a les ecoetiquetes pertinents en cada cas, ja sigui relacionades directament amb l'objecte de la instrucció —com la fusta, el paper, els tèxtils, els equips informàtics, l'alimentació, els vehicles o l'electricitat— o bé de forma indirecta amb productes o articles relacionats amb l'objecte de la instrucció —com productes de neteja, bosses d'escombraries, pneumà-

tics, edificis, material de construcció, mobiliari, etcètera—. Però si es coneixen bé les ecoetiquetes es poden utilitzar en molts més casos, per a aspectes concrets del contracte, com el cas següent.

Les diverses normes d'ecodisseny i una gran part de les ecoetiquetes existents estan recollides a les instruccions tècniques (vegeu l'annex 2).

El contracte de conservació de les instal·lacions d'enllumenat públic de Barcelona 2016-2019 considera, a part dels criteris sobre el mateix servei, també aspectes ambientals sobre els vehicles que cal utilitzar en l'execució de les tasques, així com sobre la mateixa gestió de la flota de vehicles. En relació amb això darrer, estableix que, en cas que la gestió de la flota no estigui incorporada en el sistema de gestió ambiental, el compliment dels criteris de gestió de flotes es pot fer mitjançant la presentació del Distintiu de Qualitat Ambiental de la Generalitat per a flotes de vehicles.

3.5 Condicions d'execució

En contractes de serveis, als criteris esmentats anteriorment s'afegeixen els criteris i impactes ambientals relacionats amb l'execució del servei, com poden ser els referits a la prevenció, la reducció i la gestió de residus o la reducció dels consums associats al servei.

El plec de neteja i recollida selectiva dels edificis i locals municipals (2016) estableix entre les condicions especials d'execució i obligacions del contractista “fer una correcta gestió ambiental del seu servei, prenent les mesures necessàries per minimitzar els impactes que aquest pugui ocasionar (minimitzar els impactes acústics o sobre l'entorn, fer una correcta gestió de residus i els embalatges, etcètera) d'acord amb la legislació vigent. En concret, el contractista,

per raons d'estalvi energètic, restarà obligat a apagar l'enllumenat de totes les dependències i espais que tingui assignats (excepte en els casos que determini el director dels treballs) i fer un consum responsable de l'ús de l'aigua".

El contracte de conservació de les instal·lacions d'enllumenat públic de Barcelona 2016-2019 estableix tot un seguit de bones pràctiques de gestió ambiental en relació, entre altres, amb: l'execució d'obres en la via pública, la gestió de residus, els centres de treball i la gestió de la flota de vehicles.

Les clàusules ambientals incloses en les condicions d'execució del contracte poden fer referència a altres aspectes rellevants, com la formació, la conscienciació o el control operatiu, com poden ser la formació ambiental del personal adscrit a l'execució d'un contracte (com ara cursos de conducció eficient dels conductors adscrits a un contracte) o campanyes de comunicació ambiental dirigides als usuaris del servei (personal municipal o ciutadania) o la presentació d'informes periòdics amb dades ambientals (de consums, de residus, etcètera).

Els criteris relacionats amb la bona gestió ambiental del contracte es poden incorporar com a prescripcions tècniques obligatòries del contracte o bé es pot incorporar una clàusula de solvència ambiental de l'empresa (vegeu l'apartat 3.3).

Les condicions d'execució del contracte prenen especial importància quan l'òrgan contractant disposa d'un sistema de gestió ambiental propi. En aquest cas, cal preveure la incorporació dels procediments i requeriments recollits al sistema de gestió ambiental en els plecs. Aquests requeriments també es poden incorporar en els plecs tècnics com a obligacions ambientals del contractista.

Les gerències de Mobilitat i Infraestructures i de Medi Ambient i Serveis Urbans de l'Ajuntament de Barcelona tenen implantat un sistema de gestió ambiental d'acord amb la

Norma UNE-EN-ISO 14001, en el qual es consideren els impactes ambientals de les activitats pròpies executades directament o externalitzades mitjançant empreses contractades.

En la declaració pública de la seva política mediambiental es comprometen a fer que totes les activitats externes i internes del sector compleixin acuradament les normatives ambientals, a l'aplicació del principi de prevenció de la contaminació i a exigir que les contractes de serveis incorporin millores en el seu comportament ambiental.

Tots els grans contractes (tant des del punt de vista econòmic, com des del punt de vista ambiental) de les esmentades gerències especifiquen en els plecs que el contractista, d'acord amb el que estableix l'esmentat sistema, està obligat al compliment d'aquesta política ambiental i a complir els procediments de comunicació, registre, control operacional, tractaments de no-conformitat, etcètera que a l'inici del contracte estableixi la direcció facultativa.

El control operacional del sistema de gestió ambiental inclou, per exemple, registres dels consums dels combustibles dels vehicles utilitzats en la prestació del servei o la generació de diferents tipus de residus i el seu tractament.

Les bones pràctiques aportades pels adjudicataris d'un contracte com a millores, si són eficaces, també es poden establir com a condicions d'execució en el contracte següent.

3.6 Seguiment i avaluació del contracte

Per poder avaluar els aspectes anteriors, tant l'eficàcia de les mesures com les bones pràctiques, cal disposar d'un sistema de seguiment dels contractes ambientalitzats que inclogui les variables ambientals considerades en la licitació. Això permet:

En termes concrets de cada contracte: aportar informació que garanteixi aquest procés de millora contínua.

De cara als proveïdors: mostrar un plantejament rigorós i clar que fa evidents els beneficis ambientals i fomenta l'economia verda.

El seguiment específic de les variables concretes de cada contracte s'ha de fer en cada cas i incorporar-lo, en la mesura que sigui possible, en les tasques habituals de seguiment que estiguin previstes. Aquesta tasca pot ser duta a terme pel mateix contractista, com un element més en informes regulars i encara més en entorns informàtics compartits. Si es creu oportú o necessari, es pot acompanyar eventualment amb verificacions aleatòries.

A partir de l'anàlisi de la informació rebuda, els serveis tècnics municipals corresponents poden, en cada cas, establir l'aspecte ambiental que ha de servir d'indicador objectiu —el paràmetre de consum o d'emissió més rellevant i propi del contracte— que permetrà el seguiment, fins i tot estadístic, i la verificació del compliment.

D'altra banda, cal pensar també en el seguiment dels aspectes ambientals de la contractació municipal en el seu conjunt.

L'Ajuntament de Barcelona està en fase de definir un sistema d'expedient electrònic de la contractació i es preveu que aquest sistema inclogui el seguiment del grau d'ambientalització. El programa "Ajuntament + Sostenible" serà l'encarregat de portar a terme aquest seguiment i, en aquest sentit, també ha presentat una proposta a la Direcció de Coordinació de Contractació Administrativa per fer el seguiment tant dels contractes contemplats com dels no establerts per les instruccions. Una proposta que, atesa la gran varietat d'objectes contractuals no establerts en les instruccions, es fonamenta necessàriament en conceptes d'aplicació general, tal com s'han descrit en aquest capítol.

La proposta es presenta en forma de llista de control que recull resumidament la major part dels aspectes esmentats en aquesta guia.

És important que les persones responsables de cada contracte incorporin aquesta llista en l'expedient i hi marquin l'aspecte o aspectes ambientals rellevants incorporats en els plecs de contractació.

Aquesta mateixa llista pot ser útil ja en la fase prèvia, de definició del contracte, per identificar els aspectes o els criteris ambientals rellevants associats al contracte i dels quals es farà el seguiment.

Relació de possibles aspectes ambientals:

- 1- Marqueu aquell o aquells que s'han incorporat als plecs:
 - Estalvi d'energia / eficiència energètica
 - Energies renovables
 - Estalvi d'aigua
 - Reducció o limitació del soroll
 - Reducció o limitació de les emissions de gasos contaminants
 - Reducció o limitació de les emissions de gasos d'efecte hivernacle
 - Reducció o limitació del contingut de substàncies tòxiques
 - Materials d'origen reciclat
 - Materials compostables
 - Materials procedents d'explotacions forestals sostenibles
 - Productes de comerç just
 - Productes d'agricultura ecològica
 - Reducció, reutilització de materials o altres mesures de prevenció de residus
 - Recollida selectiva de residus
 - Coneixements / formació / experiència ambiental prèvia del personal
 - Realització de cursos de formació ambiental al personal
 - Presentació d'informes periòdics amb dades ambientals (de consums, residus, etcètera)
 - Compromís ètic de l'empresa (compliment dels drets bàsics en el treball)
 - Sistema de gestió ambiental de l'empresa
 - Campanyes de comunicació ambiental dirigides als usuaris del servei
 - Altres criteris de sostenibilitat

2- Per al seguiment, i en funció de cada aspecte en concret, la persona responsable del contracte haurà de definir:

- El tipus de comprovació: lectures de comptadors, certificats de productes, declaracions de tercers, albarans, etcètera.
- La periodicitat amb què cal fer el requeriment al contractista: mensual, trimestral, anual...

ANNEX 1.

Llista d'àrees i departaments implicats en la redacció de les instruccions tècniques

Direcció de Coordinació de Contractació Administrativa

Direcció de Recursos i Control de Gestió de la Gerència d'Ecologia Urbana (Direcció de Serveis de Secretaria Tecnicojurídica)

Institut Municipal d'Educació de Barcelona

Àrea de Drets Socials (Direcció de Serveis de Salut)

Agència de Salut Pública de Barcelona

Gerència d'Empresa, Cultura i Innovació

Agència d'Energia de Barcelona

Gerència de Recursos (Direcció de Serveis Generals)

Direcció de Serveis de Comunicació i Participació de la Gerència d'Ecologia Urbana

Direcció de Comunicació de la Gerència Municipal

Institut Municipal d'Informàtica de Barcelona

Barcelona d'Infraestructures Municipals, SA (BIMSA)

Barcelona Gestió Urbanística, SA (BAGURSA)

Direcció de Model Urbà de la Gerència d'Ecologia Urbana

Direcció de Serveis de Projectes d'Ecologia Urbana (Departament de Projectes Urbans)

Gerència de Seguretat i Prevenció

Direcció de Serveis i Llicències d'Espai Públic (Departaments Obres i Manteniment) DISTRICTES

Gerència Adjunta d'Urbanisme de la Gerència d'Ecologia Urbana

Gerència Adjunta de Mobilitat i Infraestructures de la Gerència d'Ecologia Urbana

Patronat Municipal de l'Habitatge de Barcelona

Barcelona Regional, Agència de Desenvolupament Urbà

Gerència Adjunta de Medi Ambient i Serveis Urbans de la Gerència d'Ecologia Urbana (Direcció d'Espais Verds i Biodiversitat, Direcció de Serveis d'Energia i Qualitat Ambiental i Direcció de Serveis de Neteja i Gestió de Recursos)

Institut Municipal de Parcs i Jardins de Barcelona

Barcelona de Serveis Municipals, SA

Institut Municipal del Paisatge Urbà i la Qualitat de Vida

Departament Central de Compres

Barcelona Cicle de l'Aigua, SA

Institut de Cultura de Barcelona (ICUB)

Institut Municipal Barcelona Esports

Gerència de Drets de Ciutadania, Participació i Transparència

Barcelona Activa SAU, SPM

Gerència de Presidència i Economia

Gerència d'Empresa, Cultura i Innovació

ANNEX 2.

Instruccions derivades del Decret de contractació responsable

Es pot consultar el text complet de totes les instruccions al web del programa "Ajuntament + Sostenible" (www.barcelona.cat/ajsostenible)¹⁷

Instrucció tècnica per a l'aplicació de criteris de sostenibilitat en els serveis d'alimentació

ÀMBITS D'APLICACIÓ I ABAST

SERVEIS DE MENJADOR
(CATERING PERMANENT)

SERVEIS DE CATERING PUNTUAL

SERVEIS DE VENDING

ASPECTES DE SOSTENIBILITAT

Aliments d'agricultura ecològica i de comerç just

Materials i productes ecològics en parament de taules, cuina i neteja

Eficiència energètica de la maquinària utilitzada

Bones pràctiques de prevenció i bona gestió de residus

Formació ambiental del personal

17. http://www.ajsosteniblebcn.cat/ca/instruccions-t%C3%A8cniques_59437

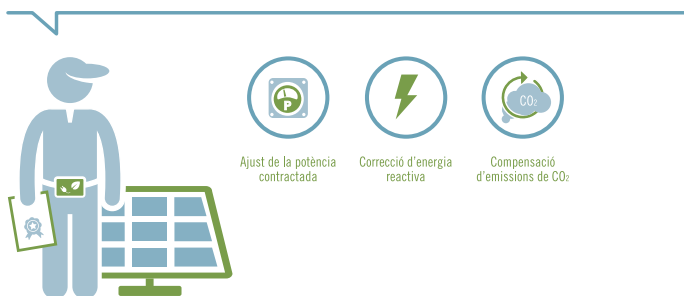
Instrucció tècnica per a l'aplicació de criteris de sostenibilitat en el subministrament d'electricitat

ÀMBITS D'APLICACIÓ I ABAST

ASPECTES DE SOSTENIBILITAT

Subministrament d'electricitat verda amb garantia d'origen

Instrucció tècnica per a l'aplicació de criteris de sostenibilitat en els elements de comunicació

ÀMBITS D'APLICACIÓ I ABAST

DISSENY I PRODUCCIÓ GRÀFICA

DISSENY I PRODUCCIÓ DIGITAL

PUBLICITAT A LA VIA PÚBLICA

OBJECTES PROMOCIONALS I DE MARXANDATGE

DISTRIBUCIÓ I INSTAL·LACIÓ D'ELEMENTS DE COMUNICACIÓ

ASPECTES DE SOSTENIBILITAT

Incorporar criteris d'ecoedició i materials i pràctiques més sostenibles

Estalviar recursos materials (publicacions digitals, ajust del tiratge...)

Adquirir productes amb qualitats ambientalment positives (materials reciclats, biodegradables...)

Sol·licitar productes i serveis socialment responsables

Consolidar bones pràctiques ambientals

Instrucció tècnica per a l'aplicació de criteris de sostenibilitat en els equips informàtics

ÀMBITS D'APLICACIÓ I ABAST

EQUIPS MULTIFUNCIÓ

ESTACIONS DE TREBALL

EQUIPS PORTÀTILS

ASPECTES DE SOSTENIBILITAT

Reduir el consum d'energia dels equips

Reduir les emissions (sonores, electromagnètiques, de substàncies nocives...)

Instal·lar equips amb les configuracions d'estalvi energètic i impressió a doble cara per defecte

Assegurar el compromís de transparència i de compliment de les convencions bàsiques de la Organització Internacional del Treball (OIT) per part dels proveïdors

Minimitzar l'impacte associat als residus: foment de consumibles remanufacturats, foment de la donació dels equips vells a organitzacions sense ànim de lucre...

Instrucció tècnica per a l'aplicació de criteris de sostenibilitat en la fusta

ÀMBITS D'APLICACIÓ I ABAST

REDACCIÓ DE PROJECTES D'EDIFICACIÓ O URBANITZACIÓ

EXECUCIÓ D'OBRES D'EDIFICACIÓ O URBANITZACIÓ

ADQUISICIÓ DE MOBILIARI URBÀ I ALTRES ELEMENTS URBANS

ASPECTES DE SOSTENIBILITAT

Fusta d'explotacions forestals sostenibles (certificat FSC, PEFC o equivalent)

Fusta tropical amb garanties de legalitat

Fusta reciclada amb certificació

Foment de la fusta com a material de construcció sostenible i renovable

Foment de la diversificació d'espècies i de la fusta autòctona de gestió forestal sostenible

Instrucció tècnica per a l'aplicació de criteris de sostenibilitat en el mobiliari d'oficina

ÀMBITS D'APLICACIÓ I ABAST

MOBILIARI D'ALTA DIRECCIÓ, NIVELL ALT I NIVELL BÀSIC

CADIRES D'ALTA DIRECCIÓ I GENERAL, SOFÀS I BUTAQUES

MOBILIARI DE COL·LECTIVITAT, SALES D'ESPERA I SALES DE REUNIÓ

MOBILIARI AUXILIAR I COMPLEMENTES DE MOBILIARI

ASPECTES DE SOSTENIBILITAT

Elements de fusta d'explotacions forestals sostenibles.
Productes ecodissenyats o ecoetiquetats: amb matèries primeres reciclades o sostenibles, sense substàncies tòxiques, durables, etc

Augment de la garantia, temps d'oferta i existència de recanvis del producte

Ús d'embalatges reciclats

Altres bones pràctiques ambientals en el subministrament

Instrucció tècnica per a l'aplicació de criteris de sostenibilitat en els projectes d'obres

ÀMBITS D'APLICACIÓ I ABAST

REDACCIÓ DE PROJECTES D'URBANITZACIÓ O INFRAESTRUCTURES

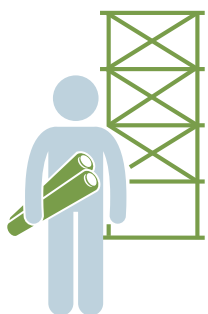
REDACCIÓ DE PROJECTES D'EDIFICACIÓ, DE NOVA CONSTRUCCIÓ, DE REFORMA O DE REHABILITACIÓ

EXECUCIÓ D'OBRES D'URBANITZACIÓ O EDIFICACIÓ

ASPECTES DE SOSTENIBILITAT

Autosuficiència energètica i ambiental (aigua, verd urbà, biodiversitat, materials i residus)

Decret d'Alcaldia per a l'ambientalització d'obres

Pla del verd i de la biodiversitat

Fusta d'explotacions forestals sostenibles

Principis de l'economia circular i foment de materials amb mínim impacte

Certificació energètica d'edificis: mínim lletra B

Càlcul del cost total de propietat

Criteris específics d'eficiència energètica, confort i manteniment

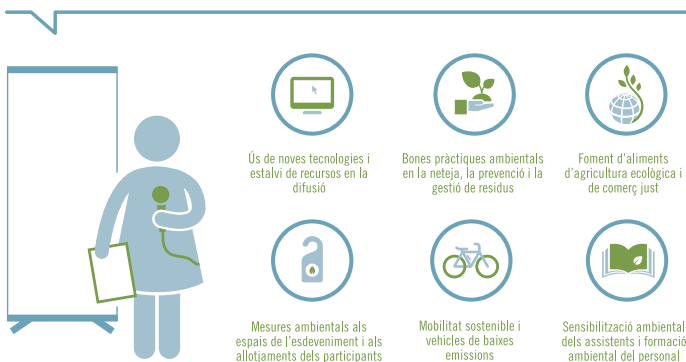
Instrucció tècnica per a l'aplicació de criteris de sostenibilitat en esdeveniments

ÀMBITS D'APLICACIÓ I ABAST

ASPECTES DE SOSTENIBILITAT

Elaborar un pla d'ambientalització i un informe de sostenibilitat

Instrucció tècnica per a l'aplicació de criteris de sostenibilitat en el paper

ÀMBITS D'APLICACIÓ I ABAST

SUBMINISTRAMENT I COMANDES DE PAPER D'ÚS GENERAL

SERVEIS QUE INCLOGUIN EL LLIURAMENT DE DOCUMENTS DE TREBALL O INFORMES

ASPECTES DE SOSTENIBILITAT

Paper 100% reciclat

En casos justificats, paper no reciclat d'explotacions forestals sostenibles

Durabilitat de més de 100 anys

Idoneïtat tècnica per a impressió i fotocòpia

Exclusió o limitació de substàncies químiques

Instrucció tècnica per a l'aplicació de criteris de sostenibilitat en la neteja i recollida selectiva de residus d'edificis

ÀMBITS D'APLICACIÓ I ABAST

SERVEIS DE NETEJA I RETIRADA DE RESIDUS D'EDIFICIS ADMINISTRATIUS O ASSIMILABLES

ALTRES SERVEIS QUE INCORPORIN TASQUES DE NETEJA O RETIRADA DE RESIDUS

ASPECTES DE SOSTENIBILITAT

Productes de neteja amb menys càrrega contaminant i recollida selectiva de residus

Paper higiènic i eixugamans 100% reciclat

Ajust dels horaris del servei per millorar l'eficiència energètica i l'aprofitament de la llum natural

Bones pràctiques ambientals en l'execució del servei

Formació ambiental del personal

Instrucció tècnica per a l'aplicació de criteris de sostenibilitat en els productes tèxtils

ÀMBITS D'APLICACIÓ I ABAST

SUBMINISTRAMENT DE VESTUARI O ROBA DE TREBALL

ADQUISICIÓ D'ALTRES PRODUCTES TÈXTILS (MARXANDATGE)

SERVEIS QUE REQUEREIXIN VESTUARI AMB LA IMATGE CORPORATIVA DE L'AJUNTAMENT

ASPECTES DE SOSTENIBILITAT

Limitació de substàncies tòxiques dels principals teixits i certificació de productes finals. Compromís ètic de l'empresa i dels seus proveïdors

Articles de fibres sintètiques reciclades

Articles de fibres naturals d'agricultura ecològica o de comerç just

Gestió ambiental de les peces de roba en desús i reducció d'embalatges

Instrucció tècnica per a l'aplicació de criteris de sostenibilitat en els vehicles

ÀMBITS D'APLICACIÓ I ABAST

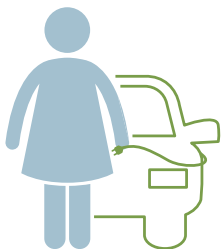

VEHICLES D'ÚS ORDINARI (COMPRA, *LISING* O *RENTING*)

SERVEIS AMB ÚS DE VEHICLES

ASPECTES DE SOSTENIBILITAT

Prioritat d'adquisició de vehicles elèctrics, híbrids o de combustibles alternatius menys contaminants

Limitació de la potència màxima d'acord amb les necessitats

Menors consums i emissions

Pneumàtics eficients

Conducció eficient

